

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljateljce je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja 10 — K pol leta 5 — " četrť leta 2 — 50 " posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 14 h dvakrat 12 " trikrat 10 " za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 116).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 24. decembra 1915.

III. vojno posojilo.

Dalje so podpisali III. vojno posojilo: Slovenska trgovska šola v Trstu 500 K; ravnateljstvo ces. kr. pripravilnice za srednje šole v Trstu 200 K; učenci te šole 200 K; vodja te šole, tovariš Miroslav Pretnar 200 K; tovarišica Hromec-Maier 300 kron; skupaj 1400 kron. — Zadnjič smo izkazali 21.925 K. Skupaj po slovenskem učiteljstvu glasom zadnjega in današnjega izkaza podpisanih in nabranih 23.325 K.

Plačilo sveta.

Med tistimi, ki v sedanjih časih strahovite draginje največ trpe, so vpokojeni kranjski učitelji. Na njih bednem stanju se uresničuje prislovica: Za življenje premalo — za smrt preveč! — Pa kaj govorimo o življenju?! O njih življenju pač ne moremo trditi, da je človeka dostojno življenje; to je le ubogo vegetiranje, polagano umiranje — žalostno plačilo tega sveta zato, ker so ti usmiljenja vredni trpin vse svoje žive dni ob lastnem pomanjkanju delali v korist domovini, v izobrazbo in omiko tisočev onih, ki danes prelivajo kri na bojnih poljanah!

Da pa ne bo kdo trdil, da pretiravamo, naj v spoznanje teh naravnost obupnih razmer, ki v njih žive ti vpokojeni učitelji, priobčimo troje pisem iz kroga teh kulturnih delavcev-mučenikov!

Star vpokojeni čitelj piše: Ljubi prijatelji! Po 38. službenih letih sem bil vpo-

kojen s 1020 K. Ker mi ni bilo moči izhajati s to vsoto, sem se ponudil še dalje služiti kot suplent. Službenih let imam 46 in dobivam mesečno 85 K. Rehabilitirati se ni dalo. Kam li s to vsoto vpokojeni učitelj s 46. službenimi leti! Bolan sem že tri leta, moram pa uživati, kar sploh morem dobiti za drag denar. O poboljšku v starih letih, v boleznih in tej strašni draginji ni govora. Zdravnik mi je rekel, da me moj pljučni katar ne bi tako naglo umoril, če bi imel boljšo hrano. A kako? Moke in kruha so nam obljubili, pa še tega ne moremo dobiti, kaj šele sredstev, da bi se močnik zabelil? Kaj pa kurjava? Še za denar, če ga imaš, se ne more dobiti. Star nad 79 let in še s starejšo ženo, ne morem imeti postrežnice, pač pa moram trpeti. Zimske obleke tudi ni moč napraviti, ker se za hrano nedostaja. In stanovanje? Saj smo tudi starejši učitelji deželi služili, kakor mlajši, a smo precej zapostavljeni. Ne morem dalje pisati, sem slab. Hvala Ti za svet!

Drugi piše: Služboval sem 22 let, potem sem obolel, šel v bolnico in potem bil vpokojen s 1020 K. — S pičlo plačo sem vzgajal tri otroke. Eden je bil na univerzi in zdaj služi pri sodnji brezplačno, drugi je šel po dovršeni gimnaziji k mornarjem, ena je učiteljica, ena še v šolo hodi, doma pa stradamo. Ali bo kaj pomoči?

Tretji pravi: Dragi! Gledam v čuden pojav. Trideset let sem opravljal posel učitelja-voditelja na težavnih enorazrednicah, večinoma s celodnevni poukom in tremi oddelki obenem, kjer je bilo čez sto otrok v razredu. Da je tak posel težaven, ve vsakdo, kdor je to izkušal. A šest provizoričnih let ni nič vračunjenih, dasi se človek v tem času še bolj trudi, ker se za drugo izkušnjo pripravlja. Neka učiteljica ima nekako 20 službenih let in ima večjo pokojnino nego jaz. To je čuden pojav. Tako nekako je plačilo sveta. Vsak stan gre glede izobrazbe skozi učiteljske roke, a pri nekaterih ljudeh nima in ne bo imel nikdar priznanja. Penzionist naj gre — der Moor hat seine Schuldigkeit getan, er kann gehen...

Ze iz tu citiranih troje pisem se kaže vsa mizerija naših tovarišev, živčih v pokoju. Faktično mora biti položaj še slabši — zakaj človeku brani že spoštovanje do samega sebe, da bi obešal na veliki zvon vse svoje uboštvo; rajši molče trpi. Telesnemu trpljenju se pridružuje še duševna muka, da doseza res svoj sijajni višek — plačilo sveta!

Ali ni nikjer nobenega srca, ki bi se usmilielo teh sirotnikov? Živi vendar ne morejo v zemljo! — Ze v 16. številki svojega lista smo povedali, da je deželni odbor štajerski z ozirom na veliko draginjo dovolil vsem vpokojenim učiteljem in učiteljskim vdovam 300.000 K podpore. Ali bi se ne moglo nekaj podobnega napraviti tudi na Kranjskem?

Sila in potreba je priklopila do vrhunca! Ostra zima pritiska — obleke, kuriva, hrane ni! Nujna pomoč je neobhodno potrebna! Položaj sam trka na vrata, koder lahko izboljšajo stanje naših vpokojenih tovarišev!

Vojna.

JUNAKOV GROB.

ANTON TURK.

Došla nam je pretresljiva vest, da je dne 25. oktobra t. l. ob 10. uri zvečer v cvetoči dobi 25 let junaško žrtvoval svoje mlado življenje za domovino, ubit od sovražnika na Dobrdoški planoti, tovariš Anton Turk, učitelj na Ciril-Metodovi šoli na Blanci v Gorici, c. in kr. praporščak, odlikovan s svetinjo za hrabrost. —

Truplo vrlega bojvnika, požrtvovalnega slovenskega učitelja in zvestega, dobrega tovariša počiva sedaj na pokopališču v bližini Dobrdoaba — torej v zemlji, ki jo je porosila tudi njegova srčna kri! — Mobiliziran je bil od 27. julija 1914 in je ves čas zvesto izpolnjeval svoje vojaške dolžnosti, kakor je prejel v svojem civilnem poklicu neumorno deloval za vzgojo in pouk slovenske mladine.

Bodi junaškemu slovenskemu učitelju, padlemu za ljubljeno očetnjo, ohranjen neminljiv spomin!

LEOPOLD AŽMAN.

Neizprosna smrt je zahtevala zopet novo žrtev iz naših vrst. Na soški fronti dne 1. novembra zadet od štirih šrapnel-skih krogel, je podlegel 19. nov. težkim ranam po mukepolnem trpljenju v vojaški rezervni bolnici v Kranju c. in kr. rez. praporščak, učitelj Leopold Ažman. — Pokojnik je po dovršeni pripravnici nastopil svojo prvo službo v Javorjih v Poljanski dolini, odkoder je bil premeščen v Škofjo Loko in od tam po dveh letih službovanju v Žabnico kot vodja tamošnje ljudske šole. Lansko leto je bil prestavljen v Sodražico na Dolenjskem. Zaradi svojega veselega temperamenta in dovtipnosti je bil splošno znan in priljubljen. Pogrešali bodo v svojih vrstah veselega Poldeta pevci, godci in telovadci, vnetega športnika ožji lovski krog in tenis-družba, idealnega mladega učitelja pa ubogo naše slovensko šolstvo. Umrl Ažman je bil napreden mož, kremenit in neupogljiv značaj. Ostavil je mlado ženo in nežno hčerko.

Vrlemu junaku - učitelju bodi lahka zemlja domača!

LISTEK

Zadnji pozdrav

prijatelju učitelju Leopoldu Ažmanu,
† 19. 11. 1915.

Im tudi Ti odšel odtod
tja v večnojasne si višine,
kjer solnce žar nikdar ne mine.
Prišel po Tebe je božji sel
in smrtni sen Te je obel. —
Prerano pač Te je odvel!
Usoda grenka in nemila,
solz koliko si že rodila! —
Odločil je tako Gospod! —

Pot s trnjem bil Ti je posut...
Ni stlala rož Ti rodna Vila,
le smrtni venec je povila;
ker komaj jel veselo bi živet,
že sojeno je bilo Ti umreti! —
Pozvan na bojne si poljane
za dom bil, rod — a smrtno rane
zadal sovražnik ti je krut! —

Zdaj stola božjega zreš čar...
Ti šoli bil si zvest služabnik;
odkrit značaj, vsem vrl družabnik.
Ej, ti si znal smeh izvaditi,
nam mračno čelo razvedriti! —
Ker ljubil dom in rodno si zemljo

tako gorkó — da v smrt si šel za njo;
zato nam zabljjen Ti nikdar!

In mlad postal si mučenik...
Zdaj sladko sanjaš, blaga duša,
Ti doma rahla bodi ruša!
Glej, željo to Ti izpolnila
nazadnje le je rodna Vila! —
Vsaj pal na polju si časti in slave
kot vzor-vojak za blagor očetnjave!
Na doma pa si žrtvenik
zgradil si trajen spomenik! —

Ivan Pirc.

† Srečko Stegnar.

Zadnjič nam je povedal »Učiteljski Tovariš«, da je dne 24. oktobra t. l. naglo umrl v Mariboru tovariš Srečko Stegnar, star 74 let, mož plodovitega življenja in izrednih duševnih zmožnosti. Njegovo delovanje je bilo v zvezi tudi z našo organizacijo in z našim listom.

Najprej »Vdovsko učiteljsko društvo«! Prvi predsedniki temu blagotvornemu društvu so bili: sloviti Jurij Savaschnik, ravnatelj Karel Legat in prošt Anton Jarc. — Za Jarcem je pa bil izvoljen za društvenega predsednika tovariš Srečko Stegnar, ki je bil s Praprotnikom, Gerkmanom, Zorinom in Močnikom vred organizator in prebuditelj slovenskega učiteljstva. (Primeri Jakoba Dimnika

članek »Naša gospodarska organizacija« v jubilejski številki našega lista z dne 7. januarja 1910, stran 3!) — Temu društvu je Stegnar uspešno načeloval do svoje preselitve v Maribor po potresnem letu 1895, ko je njegove posle prevzel ljubljanski tovariš Juraj Režek, »ki še do danes opravlja to častno mesto s prisvojenom mu taktnostjo in vestnostjo«.

»Učiteljski Tovariš« in »Narodna Šola«! Poglejmo zopet prej navedeno številko »Učiteljskega Tovariša«, kjer je na strani 6. objavljen spis ravnatelja Ivana Lapajeta »Nekaj spominov iz prve dobe našega Tovariša«! — Tamkaj beremo: »Andrej Praprotnik je bil naš prvak, naš voditelj, zvezda slovenskega učiteljstva... Pridružila sta se mu bila pa kmalu Matej Močnik in Ivan Tomšič v javnem delovanju za blagor šole in domovine. To je bil triumvirat slovenskih šolnikov v Ljubljani v tisti dobi. To je bila vrla deteljica. Niso bili do pičice enakih nazorov, toda edini v gorki ljubezni do šole, do učiteljstva, do naroda... Poleg teh treh vrlih šolnikov, mojih dobrih prijateljev, je stopil v delokrog »Tovarišev« in takratnega javnega učiteljskega delovanja kot, recimo »der vierte im Bunde« — Srečko Stegnar, ki je bil do leta 1872. v Idriji, odkoder se je v tem letu preselil v Ljubljano na Grad kot učitelj v kaznilnici. V Idriji sva bila osnovovala društvo »Šola« (zdaj »Narodna Šola«), ki se je bilo z njim v Ljubljano preselilo. Ti štirje in jaz smo poleg drugih pridno sodelovali v »Učit.

Tov.«, v kateri list sem pisal takrat in še pozneje res veliko, ne da bi se hvalil...» (Ravnatelj Ivan Lapajeta bi nam gotovo znal o Stegnarju povedati zanimivih stvari, ki segajo v začetek zgodovine slovenskega šolstva in učiteljstva!)

In končno naša »Zaveza«! — Vzemi-mo v roke spominski spis tovariša Luke Jelenca »Petindvajsetletnica Zaveze« in berimo tam, kako od 8. strani naprej tovariš Fran Kocbek zanimivo opisuje, koliko truda so imeli naši tovariši z ustanovitvijo »Zaveze« in kolike zapreke so se jim stavile na pot!

Ustanovno zborovanje »Zaveze« se je vršilo dne 22. in 23. aprila leta 1889. v Ljubljani.

Fran Kocbek piše: »Zborovanje delegatov se je vršilo v magistratni dvorani... Za predsednika »Zaveze« je bil izvoljen Feliks Stegnar, ki je bil takrat bolan. — Ko se je drugi dan zvedelo, da F. Stegnar ne prevzame častnega mesta, je šla posebna deputacija k njemu in ga naprosila, da je prevzel predsedništvo, ali pozneje se je zvedelo, da mu je neki zdravnik (menda ljubljanski učitelj Matej Močnik) to odsvetoval. Na to je nastalo veliko razburjenje; nekateri delegati so skočili na mize. — Na občem zboru je nastalo mnogo ogorčenja, ker vladni zastopnik po predsedniku A. Razingerju ni dopustil, da bi poročevalce Gabršček kritikoval sedanje šolske postavbe. Vendar je bil potek vsega zborovanja vobče zadovoljiv...«

SOLSTVO V VARŠAVI.

Takoj po osvoboditvi izpod ruskega jarma je varšavski meščanski odbor primerno novim razmeram organiziral šolstvo. Prej je bil v javnih šolah ruski učni jezik. Sedaj pa v vseh šolah gospoduje poljski jezik kot učni in uradni jezik. — Krona varšavske kulturne organizacije pa je varšavska poljska univerza in tehnika. Pod rusko vlado je imela Varšava čisto rusko univerzo, a to je bila univerza nižje vrste; po uradni razvrstitvi je bila na isti stopnji, kakor sibirski univerza v Tomsku. Splošno je bilo znano, da se ruski vseučiliški profesorji v Varšavi ne odlikujejo niti po učenosti niti po značajnosti. — Dne 15. novembra pa je bila v Varšavi slovesno otvorjena poljska univerza in tehnika. Po polstoletnem suženstvu je zopet zmoglaslo zadonel poljski učni in uradni jezik na najvišjih varšavskih kulturnih zavodih. Kurator varšavske univerze in tehnike je grof Hutten-Czanski, ki posreduje med zavodom in med nemškimi oblastmi. Za rektorja sta imenovana prof. dr. med. Jožef Brudziński na univerzi in prof. inž. Zygmund Straszewicz na tehniki. Univerza bo imela tri fakultete: 1. pravno in državnoznanstveno, 2. matematično - prirodoslovno z medicinskim oddelkom, 3. filozofično z zgodovinskim in filologičnim oddelkom. Rektor rabi stari pečat varšavske kraljevske univerze s poljskim orlom v sredi in z novim samopoljskim napisom. Varšava bo zopet ne samo po imenu, ampak tudi dejansko duša in srce poljskega naroda in poljske kulture. — Meščanski šolski odbor deluje jako živahno in uspešno. V mestu otvorijo 200 novih ljudskih šol in več srednjih šol. Šolski odbor se dogovarja z nemškim varšavskim gubernatorjem o organizaciji šolstva. — Lansko leto je bilo v Varšavi 381 ljudskošolskih razredov, sedaj jih je 452; pod rusko vlado je ruske šole obiskovalo 12.000 otrok, sedaj pa 16.800 otrok; učnih oseb je bilo 125, sedaj pa 427. Odbor za otroško varstvo je lani vzgajal 4000 otrok, sedaj pa 6370 otrok v 142 razredih s 162 učnimi osebami. Razentega je v Varšavi mnogo zasebnih ljudskih šol; sedaj imajo 200 razredov, ki jih obiskuje 3000 otrok; učnih oseb je 250. Naposled je 150 razredov skupnih ali mešanih šol, v katerih 200 učiteljev poučuje 6000 otrok in odraslih. — Židje imajo 26 ljudskošolskih razredov. Pod rusko vlado jih je vzdrževala židovska občina, sedaj jih pa vzdržuje šolski odbor. — Na novi univerzi je doslej okoli 500 slušateljev in 43 profesorjev; 5 profesorjev je poklicanih iz Levova, po eden pa iz Berlina, iz Friburga v Švici in iz Vratislave, vsi drugi so domači varšavski znanstveniki. Na tehniki je okoli 400 slušateljev in 17 profesorjev.

USODNA POMOČ NEMČIJE.

V »Novem Vremenu« konstatira Menšikov z globokim obžalovanjem, da prihaja Rusija v zdravniški vedi sramotno za Evropo in da Rusijo zlasti nevarno prekaša Nemčija, kar je zopet dokazala vojna. V nemški vojski se vrača 60% ranjencev zopet v fronto, dočim se vrača v fronto v Rusiji samo 18%. Zaradi tega ima Nemčija od vsakega milijona voja-

kov, ki pridejo iz fronte, 420.000 mož ali 10 in pol armadnega zbora. To razjasnjuje tudi neizčrpnost nemških vojni sil. Ne samo artileristično je razlagati nemško premoč, marveč tudi zaradi več kakor trikrat boljših uspehov v lečenju. To razmerje 60:18 more imeti za Rusijo še usodnih posledic.

POLJSKI PODANIKI.

Z Dunaja poročajo: Po okupaciji poljskega kraljestva je nastalo politično in upravno vprašanje, čigavi podaniki so zdaj tamošnji prebivalci. Avstrija in Nemčija smatrat, da so podaniki sovražne države, a postopata z njimi skrajno dobrohotno, ne da bi jih smatrali za lastne podanike. Pod nemško cenzuro v Varšavi izhajajoči »Dziennik Polski« je zdaj srečno rešil to vprašanje. Kraljestvo Poljsko je ustvaril, kakor znano, dunajski kongres leta 1815. Državlanski zakon, ki je še zdaj veljaven, naziva stalne prebivalce dežele podanike kraljestva Poljskega. Na številnih mestih se ponavlja ta izraz. Ruska vlada je še leta 1875. rabila ta izraz v ukazu, ki je odredil na Poljskem nov sodni red. Ruski uradniki so pričeli šele l. 1912. odklanjati ta izraz v uradnih spisih. Osrednji velevlasti brez dvoma vežejo določila dunajskega kongresa, ki jih je potisnila na stran Rusija, in prebivalci Poljske so zato nasproti njima nesporno poljski podaniki. Ne glede na končno rešitev poljskega vprašanja je to za sedanjost jako dragoceno. Osrednji velevlasti ne upravljata nobenega ruskega ozemlja, marveč kraljestvo Poljsko, prebivalci pa dobe zavest, da niso ruski, marveč da so poljski podaniki.

SRBSKI ŽENSKI BATALJON.

Kakor poroča »Corriere della Sera«, so ustanovile vdove padlih srbskih častnikov poseben ženski bataljon, ki je oborožen s puškami, bajoneti in revolverji. Dosedaj se je priglasilo k bataljonu baje že 400 oficirskih vdov.

ŠOLSTVO V ZASEDENIH RUSKIH POKRAJINAH.

»Nowa Reforma« poroča iz Radomska o izvrstnem vtisku energičnih odredb okrožnega poveljnika polkovnika Petzdolda z ozirom na šolstvo v zasedenem ruskem ozemlju. Rusi so namenoma zamenjali stanje šolskih poslopij, niso nad-

NOVI VPOKLICI.

Pod orožje morajo odriniti za orožje sposobni avstrijski črnovojniki rojstnih letnikov 1872, 1873, 1874 in 1896 dne 6. decembra 1915. — Starejših letnikov, izvzemši tu imenovane, glasom poročila c. kr. kor. urada najbrž ne vpokličejo pred sredo januarja prih. leta. Zorovali obiska šoli podvrženih otrok in so tudi zamenjali vzgojo. »Nowa Reforma« jako hvali avstrijske oblasti glede na šolstvo. — Z Dunaja poročajo: Občinski svet v Lodzu je razpravljal o šolskem proračunu. Šolski odsek je predlagal 595.750 mark poljskim, 379.000 mark nemškim in 355.600 mark judovskim šolam.

Ti zanimivi podatki nam neovržno pričajo, da je ime Srečka Stegnarja tesno spojeno z zgodovino slovenskega šolstva in učiteljstva: stal je v dobi naše renesanse med prvimi, ki jih je klicala ljubezen do kulturne povzdige slovenskega naroda ter ki jih je zvalo zaupanje takrat še bolj nego danes izkoriščanega, brezpravnega in zapostavljenega učiteljskega stanu v sprednje vrste, koder so se kresale iskre duha, zlovolje, hrepenenja, pravice, bramb, zahtev, ugovorov in resnice v korist našega narodnega šolstva, na čast, ugled in blaginjo slovenskega učiteljstva!

Pač lepi, tožnoveseli časi mogočnega idejnega gibanja in duševnega valovanja, ki so užgali prve iskre stanovske zavednosti, odločnosti, močnatosti, energije in značajnosti in ki so se razžigale in netile bolj in bolj, dokler niso zagorele v neugasljivem plamenu pred dobrimi šestnajstimi leti, ponosno plapolajoč še današnji dan!... Da, v galeriji slik naših prvih mož se kaže tudi prijazno, dobrovoljno, odkrito lice našega Srečka Stegnarja!

O Stegnarju-učitelju mi je znano toliko, da je dosegal v šoli najlepše uspehe (zlasti v risanju in lepopisju). Stari Idrjičani še danes hvaležno pomnijo svojega dobrega učitelja Stegnarja. Koliko zaupanja in priljubljenosti si je pridobil v Idriji s svojim delom, dokazuje to, da je bil več let zastopnik tega mesta v deželni zboru.

Sploh pa treba tudi ob tej priliki povedati, da ni stanu izven zavednega de-

lavskega ljudstva, ki bi tako odkritosrčno in iz prepričanja spoštoval učiteljski stan in cenil njegovo delo.

Znano mi je tudi, da je bil Stegnar vedno spoštovan od svojih »učencev« na ljubljanskem Gradu. Prijateljsko in očetovsko je občeval z njimi, jih vabil v ročnostih in spretnostih ter učil v dobrem in koristnem. V kaznjencih je videl nesrečnike, ki jih naj kazen poboljša, a ne še bolj posirovi; ki naj stopijo, ko zopet pridejo na svobodo, na pravo pot življenja. Zato jim je budil, dvigal, jačil kreposti duha, jim kazal vrednost in lepoto človeškega življenja. In koliko je bilo tistih, ki jim je Stegnarjevo delovanje v kaznilnici umirilo razjarjene strasti in odprlo poglede v veličino sveta in življenja — ljudi vrnilo človeštvu!

Enako je bilo njegovo službeno delovanje tudi v Mariboru.

Škoda, da nam ni Stegnar o doživljanju v svoji naporni službi pustil nič zapisanega. Ali je kaj takega v njegovi zapuščini, tega ne vem. Morda bi nam vedeli o tem vsekakor zanimivem poglavju kaj povedati njegovi ožji prijatelji ali sorodniki.

Stegnar je bil obče umetniška natura: izborn kaligraf, spreten risar, poljuden komponist, dober režiser in aranžer, a vse to — samouk! Dovtip in šala sta mu igrala v očesu in besedi. V srcu pa je žarel ogenj resnične, nesebične ljubezni do slovenske zemlje! Maribor mu je postal druga domačija, ker so se tamkaj sloverske

Poljaki, ki štejejo s predkraj 65% prebivalstva, so se odtegnili glasovanju. Na interpelacijo Poljakov, zakaj so nekatere tiskovine samonemške, je izjavil višji župan Schuppen, da je pritožba utemeljena in da bo enojezične tiskovine odpravil.

AVSTRIJA IN NEMČIJA PO VOJNI.

Oficijozni »Pester Lloyd« piše v uvodnem članku: Ako smo dobro poučeni, potem ne eksistira med odgovornimi faktori v Nemčiji in v naši monarhiji nikaka diferenca v nazoru, da se bo morala sedanja zveza med obema državama po vojni razširiti in poglobiti brez vsake državopravne metamorfoze, čisto na podlagi mednarodnih dogovorov med zaveznicima državama.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Dva koncerta tovariša Vilka Rusa, tajnika naše »Zaveze«, prirejena v Radovljici, 700 K; šolsko vodstvo na Drenovem griču zbirko učencev (za oslepele vojake) 37 K 58 vin.; v družbi nadzornika L. Stiasnega nabrali Prijateljevi prijatelji v Trzinu na Dolenjskem (za oslepele vojake) 21 K 10 vin.; srečolov tovariša Leva Pibrovca, učitelja na Jesenicah, 260 kron; isti 7 K; učiteljstvo Franc Jožefove šole v Ljutomeru (izvršitelj učitelj Fran Zacherl) je priredilo 2 šolarska koncerta, in sicer 15. t. m. s čistim dohodkom 145 K 40 vin. in 22. t. m. s čistim dohodkom 142 K 10 vin., torej skupaj 287 K 50 vin.; učitelj Fran Zacherl v Ljutomeru daje od začetka vojne redni mesečni prispevek po 5 K, doslej torej 80 K; skupaj 1393 K 18 vin.

V zadnji številki izkazanih 33.068 K 60 v. danes izkazanih 1.393 K 18 v.

Doslej nabranih 34.461 K 78 v. Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Naloga naših kreditnih zadrug po vojni.

Mnogo naših požrtvovalnih tovarišev je bilo, je in bo zaposlenih v raznih kreditnih zadrugah, kjer je njih nesebično delovanje v blaginjo ljudstva in v napredek našega narodnega gospodarstva. Te razne kreditne zadruge čakajo po vojni velike naloge, ki jih je opisal strokovnjak dr. Anton Božič v celjski »Zadrugi«. Da se s temi nalogami seznanijo tudi naši tovariši ter ta izborna navodila obrnejo ljudstvu v prid kot njega najboljši prijatelji in svetovalci širom vsega slovenskega našena ozemlja, prijavljamo tudi mi imenovana izvajanja dr. Božiča, ki pravi: Svetovna vojna traja že petnajst mesecev. Po splošni sodbi bo po odločilnih bitkah konec morebiti prej, kakor sodimo. Treba je misliti že sedaj na čas po vojni in pripraviti tla za podvojeno gospodarstveno delo.

Prihodnost naša je meglovita. Naloge bodočega gospodarskega dela so videti le

narodnostne prilike bolj prilagale njegove čustvovanju, nego pa malo vabljive politične razmere na Kranjskem.

V Ljubljani je ustanovil delavsko pevsko društvo »Slavec«, ki mu je bil več časa dirigent. Mnogo Stegnarjevih skladb je ohranjenih v starih »Lavorikah« Glasbene Matice. — Z veselimi zvoki mi še odmeva v duši njegov mešani osmerospjev »Spev srce nam dviga«, ki so ga peli leta 1892. na prvem abiturientskem sestanku slovenskih in hrvatskih učiteljskihnikov na Starem strelišču v Ljubljani; zakaj to kompozicijo je napisal Stegnar nalašč za tisto priliko na moje besede, ki sem bil sam med onimi abiturienti...

Težko je tudi staremu možu rodoljubnega srca, kakršen je bil Srečko Stegnar, umreti sedanjemu času, ko se iz naše krvi in iz našega trpljenja poraja tudi naša bodočnost! Mož, ki je toliko dobrega, lepega in veselega storil mariborskim Slovincem, naj bi bil tudi deležen užitka ob skupni narodovi sreči prihodnjih časov! Toda sedaj spi večni sen na Pohorju v prejšnji mariborski okolici — tam, kjer v slikovitem okvirju ravnin in goric sijajo žarki hrepeneče narodne zavednosti, ki ji je on vse žive dni prilagal netiva!

Pa bomo vsi, ki ućakamo bodočo dobo, uživali srečo svoje domovine s ti-sočero radostjo!

E. G.

Delo v poljedelstvu.

Naša polja so ostala — ako ne upoštevamo od južno-zapadnega sovražnika zasedenih delov naše zemlje — po ogromni večini brez škode. Iz zemlje smo spravili, kar se je pri obstoječih razmerah vzlic pomanjkanju delavcev in vpoklicen v vojno službo sploh moglo storiti, pridobili smo kar največ pridelkov. Da ti pridelki v sedanjem času ne zadostujejo za tako preživljanje prebivalstva, kakor ga je bilo vajeno pred vojno, to ne izpremeni prav nič na važnosti našega poljedelstva. Nasprotno, naše poljedelstvo je pokazalo, da zmore tudi v težkih časih toliko pridobivati, kolikor prebivalstvo neobhodno potrebuje. Navajeni smo bili na obilico, ker smo imeli poleg domačega pridelka na razpolago bogate žetve inozemstva. Sedaj, ko so meje uvozu zaprte, spoznamo šele prav posebno, kako velikega pomena je poljedelstvo za obstoj države. Denar, ki ga je dala država za povzdigo poljedelstva, ni izvržen, kakor so v mirnih časih pred vojno poudarjali, ampak je za državo in vse prebivalstvo najboljša naložen kapital. Iz tega sledi, da bo morala država tudi po vojni, in sicer s pomnoženimi sredstvi produkcijo poljedelskih pridelkov podpirati in povzdigniti donos zemlje na višjo stopnjo. Treba bo v ta namen velikih denarnih sredstev. — Sledi pa iz tega na drugi strani tudi dejstvo, da bodo morali poljedelci se poslužiti vseh sredstev modernega kmetovanja, da spravijo iz zemlje toliko donosa, kolikor ga zemlja sploh more dati. Naše kmetijstvo mora ravno v sedanjem času uvideti, da je v mnogih ozirih zaostalo. Gnojenje polja z domačim in umetnim gnojem je pri nas še vedno premalo v čišlih, oranje zemlje je še vedno preplitvo in neracionalno, sejanje najboljših semen je zaostalo — z eno besedo, naše poljedelstvo mora priti do razumnega in čim najbolj dobičkonosnega obdelovanja zemlje. — Moralo si bo vzeti za zgled obdelovanje zemlje v krajih, kjer spravljajo kmetovalci iz zemlje — z razmeroma ne mnogo večjimi stroški — mnogo višje dohodke kakor pri nas. — Krušne karte bodo po vojni — pa ne pred novo žetvijo, ponehale. Nehale bodo vrhovne cene žitu, krompirju in stročnemu sočivju, zaseganje od državne oblasti bo odpadlo — cene našim poljskim pridelkom pa ne bodo bogve kako padle, ker bomo precej časa po vojni še vedno navezani na lastni pridelek. — Zakaj nasprotstva med državami, ki so si sedaj v vojnem stanju, se iz naravnih razlogov kar čez noč ne bodo poglela. Poljedelstvo bo torej tudi po vojni dobičkonosno; zato in da omogočijo prehrano ljudstva z lastnim pridelkom, so kmetovalci dolžni, sedaj in po vojni napeti vse sile ter se poslužiti vseh sredstev modernega kmetovanja, da bodo spravili iz zemlje čim največ pridelkov. — Investicije bodo zahtevale mnogo denarja. Kdo naj da kredit za te investicije našemu kmetu na roko, kdo mu naj omogoči uspešno obdelovanje polja? Naše kreditne zadruge so v ta namen posebno poklicane in se morajo za izpolnjevanje te svoje naloge že sedaj zadostno pripraviti.

Delo za živinorejo.

Mnogi gospodarji majojo z glavami, ko vidijo, kako se krči število naše goveje živine in število svinj. — Res je, da se je tekom te vojne to število skrčilo. Pomisliti je, da se v mirnih časih vzlic omejenju zauživanja mesa nikdar ni toliko mesa za prehrano porabilo, kakor sedaj v vojni. To je vsakomur naravna pri-kazen, ako se pomisli, da tisoči in stoti-soči, ki sedaj v vojaški suknji stojijo v bojni črti ali sploh opravljajo vojaško službo, niso v mirnih časih nikdar toliko mesa uživali kakor sedaj. Meso je za vojaštvo neobhodna potreba. Ima precej redilnih snovi in je najlžje pripravna hrana. Da pri tako ogromni, nenavadni porabi mesa množina živinske zaloge pada in se krči, ni čudo. Posledica veliki porabi so vedno višje cene, ker je tržne živine vedno manj in je je vedno težje dobiti. — Posledico čutimo tudi mi daleč od meje. Čutijo jo gospodinjstva posameznikov. Država je bila primorana, zmanjšati uporabo mesa med prebivalstvom naredbenim potom z uvedbo mesa prostih dni — to je dni, ob katerih je zauživanje mesa prepovedano. Pride pa še nekaj v upoštevanje, namreč da živinoreja ne samo kvantitativno, po količini, ampak tudi po kvaliteti, po kakovosti pada. Nimamo namreč na razpolago dovolj takozvanih moč-